

DREPT PRIVAT

CZU: 347.63/.64

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2\(69\).08](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2024.2(69).08)

NOȚIUNEA ȘI ESENȚA PROCEDURII DE ÎNAPOIERE SAU EXERCITARE A DREPTULUI DE VIZITARE A COPILULUI

Dina VRABIE,
doctorand, USM
<https://orcid.org/0009-0009-4486-4728>

SUMAR

Procedura de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a fost încorporată în textul Codului de procedură civilă al RM începând cu anul 2020. Definierea procedurii în cauză în literatura de specialitate națională prezintă elemente de ambiguitate. În pofida aspectului dat, din normele legale putem deduce că aceasta este o procedură specială, respectiv necontencioasă, care se examinează în regim de urgență și implică pronunțarea instanței de judecată asupra admiterii sau respingerii cererii privind înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite, fie asupra exercitării dreptului de vizitare a copilului.

În sine, procedura supusă cercetării vizează câteva elemente constitutive și definitorii, în special: deplasarea ilicită, reținerea ilicită și îngrădirea dreptului de vizitare a copilului. Fiecare dintre acestea este analizat în prezenta lucrare.

Cuvinte-cheie: înapoierea copilului, drept de vizitare, reședință obișnuită, dreptul privind încredințarea, deplasare ilicită, reținere ilicită, ne-înapoiere.

Un mecanism pe drept util societății, care a luat o nouă amploare odată cu reglementarea unei proceduri novatorii pentru Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, captează atenția și interesul anume prin viabilitatea și actualitatea sa. Înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului se regăsește printre procedurile speciale prevăzute de legislația Republicii Moldova. Referitor la calificarea de către legiuitorul moldav a procedurii supuse analizei ca fiind una specială, ne exprimăm scepticismul. Mai cu seamă, identificăm particularități specifice unei proceduri contencioase, iar poziția adoptată de noi

THE NOTION AND ESSENCE OF THE RETURN PROCEDURE OR THE EXERCISE OF THE VISITATION RIGHT OF CHILD

SUMMARY

The provisions regarding the procedure for returning the child to the state of his habitual residence and the exercise of visitation rights have been incorporated into the text of the Code of Civil Procedure of the Republic of Moldova starting from 2020. The definition of the procedure in question in the national specialized literature presents elements of ambiguity. Despite the given aspect, from the legal norms we can deduce that this is a special procedure, i.e. non-contentious, which is examined as an emergency and involves the court ruling on the admission or rejection of the request regarding the return of the child to the state of his habitual residence, or on the exercise the right to visit the child.

In itself, the procedure under investigation concerns several constitutive and defining elements, in particular: illegal displacement, illegal detention and restriction of the right to visit the child. Each of these will be analyzed in the completed work.

Key-words: child return, visitation rights, habitual residence, custody rights, unlawful removal, unlawful detention, non-return.

urmează a fi exprimată argumentat în conținutul cercetării.

E necesar de menționat că instrumentul internațional care conține normele pilon la acest capitol este în vigoare pentru statul nostru începând cu 1 iulie 1998. Convenția de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii a pus bazele reglementărilor în ceea ce privește înapoierea copilului în statul reședinței sale obișnuite, precum și în ceea ce privește exercitarea dreptului de vizitare a copilului.

Din perspectiva istoricului devenirii procedurii supuse cercetării, menționăm că în calitate de catalizator a servit necesitatea apărării interesului superior al copilului. Una dintre primele reglementări internaționale ale acestui principiu se regăsește, încă

din anul 1924, în Declarația drepturilor copilului, adoptată de Liga Națiunilor, prin care se precizează că „omenirea datorează copilului ce-i mai bun din ceea ce poate oferi”. Prevederea dată a fost preluată și dezvoltată în Declarația drepturilor copilului, adoptată în 1959 de Adunarea Națională a Națiunilor Unite, care prevede: „Copilul se va bucura de o protecție specială și i se vor oferi facilități prin lege și prin mijloace menite să-i asigure o dezvoltare fizică, mentală, spirituală și socială normale, în condițiile libertății și demnității. În adoptarea legilor necesare realizării acestui scop, se va avea în vedere interesul superior al copilului”.

În aceeași ordine de idei, art. 3, alin. (1) al Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989, la care Republica Moldova este parte, prevede că în toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotire socială, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.

În Comentariul General nr. 7 din 2005 privind punerea în aplicare a drepturilor copilului în copilăria timpurie, Comitetul pentru drepturile copilului a dorit să încurajeze recunoașterea de către statele părți a faptului că copiii mici sunt titulari ai tuturor drepturilor prevăzute de convenție și că copilăria timpurie este o perioadă critică pentru realizarea acestor drepturi. Interesele superioare ale copilului sunt analizate, în mod special, în secțiunea 13, după cum urmează: „Articolul 3 stabilește principiul potrivit căruia interesele superioare ale copilului stau la baza tuturor acțiunilor cu privire la copii. În virtutea imaturității lor relative, copiii mici sunt dependenți de autoritățile responsabile să le evalueze și să le reprezinte drepturile și interesele cu privire la deciziile și acțiunile care le afectează bunăstarea, ținând seama de punctele lor de vedere și de capacitățile de evoluție” [10, pct. 39].

Prin urmare, am stabilit că orice decizie care ar viza înapoierea sau ne-înapoierea copilului se va ghida primordial de necesitățile și interesele acestuia. Mai mult, CtEDO a statuat în practica sa că sentimentele părinților, bunelor, altor rude ar trebui să prezinte interes redus în acest tip de cauze. Atenția este captată de copil, deoarece conține suferințele morale ale acestuia, care sunt provocate de schimbarea mediului social, izolarea totală de unul dintre părinți, pierderea prietenilor, schimbarea instituției educative sau de învățământ ș.a.

Toate eforturile în această direcție au culminat cu adoptarea la 25.10.1980 a Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii.

Mai mult decât probabil, majoritatea persoanelor se confruntă cu o confuzie atunci când aud termenul de „răpire internațională de copii” și nu bănuiesc că acesta este similar celui de „ne-înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite”. Problema înapoierii copilului în statul reședinței sale

obișnuite survine ca rezultat fie al deplasării ilicite, fie în urma reținerii ilicite a copilului.

În egală măsură trezește nedumeriri și calificarea acestei proceduri ca fiind una civilă, or, atunci când facem referire, în special, la Convenția de la Haga din 1980, care operează cu conceptul de „răpire internațională de copii”, involuntar asociem acest mecanism ca fiind componentă a dreptului penal. De altfel, Codul penal reglementează în calitate de componentă de infracțiune această faptă ilegală la art. 164/1 (răpirea minorului de către rudele apropiate). În pofida acestor presupuse tangențe, concluzionăm asupra caracterului și parcursului diferit al fiecărui dintre conceptele enunțate. Prin urmare, o deplasare sau o reținere ilicită a copilului nu implică obligatoriu și intentarea unui proces penal, fiind dreptul părții cointeresate, care se consideră a fi victimă în acest caz, de a depune și o cerere penală împotriva celui care i-a încălcat drepturile prin recurgere la răpirea minorului.

După cum am menționat deja *supra*, procedura supusă cercetării este una nouă pentru Codul de procedură civilă al nostru, fiind reglementată nemijlocit în textul acestuia, începând cu anul 2020. Articolele de rigoare, precum sunt art. 279 alin. (1) lit. b/¹) și art. 293/¹-art. 293/⁴ CPC, nu ne pun la dispoziție o oarecare noțiune a procedurii de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Prin urmare, studiul dat își propune să formuleze o noțiune clară și complexă a procedurii date, cu determinarea esenței acesteia.

Pentru a pătrunde în esența procedurii de înapoiere a copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare, neapărat urmează să stabilim particularitățile specifice acesteia, care pot fi extrase din prevederile legale, și anume:

- 1) este o procedură specială, necontencioasă;
- 2) se examinează în regim de urgență, în termen de 10 zile în fond;
- 3) se examinează în ședință închisă;
- 4) oferă posibilitatea de a recurge la soluționarea cauzei pe cale administrativă, prin implicarea autorității administrative;
- 5) competența de examinare în primă instanță aparține Curții de Apel Chișinău;
- 6) hotărârea integrală se întocmește în termen de 14 zile de la data pronunțării dispozitivului acesteia;
- 7) hotărârea primei instanțe poate fi atacată cu recurs.

Inserarea procedurii de înapoiere a copilului sau exercitarea dreptului de vizitare în lista procedurilor speciale, care poartă caracter necontencios, rămâne a fi controversată. Specificul procedurilor speciale nu ne permite să asociem procedura supusă analizei cu procedurile necontencioase. Se conturează evident caracterul contencios al acestei proceduri, dat fiind faptul că există cel puțin două părți cu interese contradictorii. În acest sens, Codul de procedură civilă al RM prevede: „dacă, la depu-

nerea cererii sau la examinarea cauzei în procedură specială, se constată un litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești, instanța restituie cererea sau o scoate de pe rol printr-o încheiere și explică petiționarului și persoanelor interesate dreptul lor de a soluționa litigiul în procedură de acțiune civilă la instanța competentă” [3, art. 280 alin. (3)]. La caz, prevederea menționată *supra*, urmează să fie aplicată în fiecare cauză ce ține de înapoierea copilului sau exercitarea dreptului de vizitare, unde se iscă un litigiu de drept. Igor Coban, doctor în drept, conferențiar universitar, consideră că, pentru a evita în practica judiciară interpretări eronate și a exclude orice denaturare sistemică a esenței remedii procedural respective, se impune cu titlu de propunere de *lege ferenda* excluderea acesteia din compartimentul *Procedura specială* al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova [1, p.336]. Considerăm această abordare ca fiind una optimă, iar modificările legislative – necesare, or, acest parcurs l-a avut și procedura de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie. E de remarcat că încă în anul 2017 aceasta se regăsea în lista procedurilor speciale, fiind prevăzută la art. 279 alin. (1) lit. g¹). Începând cu anul 2018, aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie este o procedură de sine stătătoare prevăzută la Capitolul XXII² CPC al RM.

Procedura supusă analizei va fi aplicabilă în momentul în care:

- 1) a avut loc o deplasare ilicită a copilului;
- 2) a avut loc o reținere ilicită a copilului;
- 3) există necesitatea asigurării respectării efective a dreptului privind vizitarea [5, art.1].

Per general, deplasarea sau reținerea unui copil se consideră ilicită atunci când:

- are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism, acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau reținerii sale;
- la vremea deplasării sau reținerii, acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 vine cu o clarificare în ceea ce privește situațiile în care deplasarea sau reținerea copilului va fi calificată ca fiind ilicită, și anume:

- deplasarea sau reținerea respectivă a avut loc prin violarea unui drept privind încredințarea atribuit printr-o hotărâre, atribuit de plin drept sau atribuit printr-un acord în vigoare conform dreptului statului membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale;
- dreptul privind încredințarea a fost exercitat în mod efectiv, separat sau împreună, în mo-

mentul deplasării sau reținerii, sau ar fi fost exercitat astfel dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit [9, art. 2, p. 11].

Trebuie să atragem atenția asupra faptului că prevederile Regulamentului sus menționat nu se aplică pentru Republica Moldova, acestea fiind aplicabile doar statelor membre ale Uniunii Europene. Totuși, normele care se conțin în Regulament prezintă interes sub aspect de interpretare și concretizare a normelor Convenției de la Haga din 1980.

Aceste reglementări sunt relevante din perspectiva că, adesea, în fața instanței de judecată, în procesul de examinare a cauzei privind înapoierea copilului, apare problema cu privire la determinarea circumstanței dacă a fost această deplasare sau reținere în sine sa ilicită. Orice dubiu în această privință urmează a fi îndepărtat în urma analizei normelor de rigoare, care se raportează la situația particulară specifică fiecărei cauze.

Determinarea cui îi aparține dreptul privind încredințarea în momentul deplasării sau reținerii copilului prezintă un interes aparte la stabilirea faptului dacă a fost ilicită deplasarea sau reținerea. Dreptul privind încredințarea include dreptul cu privire la îngrijirile convenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reședinței sale [5, art. 5 lit. a)]. Legislația Republicii Moldova nu operează cu termenul de „drept privind încredințarea”, în schimb Codul familiei utilizează termenul de „stabilire” sau „determinare a domiciliului copilului”.

Îndreptându-ne atenția spre prevederile Codului familiei al RM, putem deduce că, dacă nu există un acord între părinți sau dacă un acord în acest sens ar contravine intereselor copilului, instanța de judecată va trebui să se expună asupra stabilirii cu care dintre părinți vor locui copiii minori după divorț, indiferent de faptul dacă au indicat părțile această solicitare în cererea lor sau nu [9, art. 38 alin. (2)].

Respectiv, domiciliul copilului nu poate fi stabilit în mod tacit la ambii părinți, după separarea acestora. Însă, domiciliul copilului poate fi la ambii părinți, care nu locuiesc împreună, în situația în care aceștia au stabilit printr-un acord comun asupra aspectului dat, și acest acord nu contravine intereselor sau drepturilor copilului.

Există cazuri în care domiciliul copilului este stabilit separat la unul dintre părinți. Instanța de judecată, în lipsa acordului părinților și în situația când copilul care a împlinit vârsta de 14 ani refuză să aleagă cu cine vrea să locuiască, va decide asupra stabilirii domiciliului copilului, reieșind din atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului [4, art. 63 alin. (2)].

Desprindem din legislația Republicii Moldova viziunea conform căreia deplasarea este ilicită atunci când copilul a fost scos de pe teritoriul

țării cu scopul ca el să fie stabilit peste hotarele acesteia, în absența consimțământului celuilalt părinte. La rândul său, reținerea ilicită a copilului se va referi la refuzul de a înapoia copilul în statul reședinței sale obișnuite, în urma unei călătorii de scurtă durată, efectuată în scopul unei vacanțe, din motive medicale ș.a.

Astfel, potrivit prevederilor art. 1 alin. (2) al Legii cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova, „minorii au dreptul de a ieși și de a intra în Republica Moldova numai însoțiți de unul dintre reprezentanții lor legali sau de un însoțitor desemnat prin declarație de către reprezentantul legal a cărui semnătură se legalizează de notar sau de alte persoane abilitate prin lege cu astfel de funcție. În declarație se indică scopul călătoriei, durata acesteia și țara de destinație”. Iar potrivit alin. (4) din art. 1 al aceleiași legi, „în cazul în care minorul își stabilește domiciliul în străinătate, este necesar consimțământul, exprimat prin declarație, al ambilor părinți, ale căror semnături se legalizează de notar sau de alte persoane abilitate prin lege cu astfel de funcție, iar în cazul altor reprezentanți legali – consimțământul acestora, exprimat prin decizia autorității tutelare teritoriale” [8, art. 1, alin. (4)].

Ne confruntăm cu o neclaritate în ceea ce privește necesitatea celui cu care a fost stabilit domiciliul copilului de a obține acordul celuilalt părinte la schimbarea domiciliului copilului peste hotarele țării. Legislația națională ne sugerează că acordul celuilalt părinte în asemenea cazuri este obligatoriu, iar Convenția de la Haga din 1980, pe care RM a ratificat-o în anul 1998, spune că dreptul privind încredințarea include, îndeosebi, dreptul de a hotărî asupra locului reședinței copilului [5, art. 5 lit. a)].

Se dovedește că legislația RM conține lacune în ceea ce privește reglementările la capitolul dreptului privind încredințarea copilului. Un termen mai apropiat, din punct de vedere semantic, celui de drept privind încredințarea ar putea fi cel de autoritate părintească, care, conform legislației României, reprezintă „ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului...” [2, art. 483 alin. (1)]. Relevant este faptul că, chiar și după divorț, autoritatea părintească asupra copilului rămâne a fi exercitată de ambii părinți, cu excepția situațiilor în care instanța hotărăște altfel [2, art. 397].

În pofida asemănarilor identificate, dreptul privind încredințarea se dovedește a avea un sens mai restrâns decât cel de autoritate părintească și, în același timp, mai extins decât cel de stabilire a domiciliului copilului. Datorită faptului că dreptul de a decide asupra domiciliului copilului aparține ambilor părinți chiar și în urma separării lor, concluzionăm că părinții rămân să exercite dreptul privind încredințarea în comun după divorț și, respectiv, nici unul dintre ei nu este în drept să schimbe reședința obișnuită a copilului, în lipsa acordului celuilalt părinte.

În ceea ce privește reținerea ilicită, reiterăm asupra faptului că vom fi în prezența acesteia atunci când unul dintre părinți, care fie exercită dreptul

privind încredințarea împreună, fie acest drept este exercitat de unul dintre părinți în baza unui temei legal, refuză să înapoieze copilul după o perioadă de aflare a copilului în afara locului reședinței sale obișnuite.

Trebuie să remarcăm că, în egală măsură, se va califica ca fiind o reținere ilicită acțiunile părintelui care se opune întoarcerii copilului în statul în care ultimul își are reședința obișnuită, chiar și în situația în care copilul a trecut hotarul însoțit de ambii părinți, cu scopul de a efectua o vizită de scurtă durată într-un stat, altul decât cel al reședinței obișnuite a copilului.

Reședința obișnuită a copilului prezintă un interes aparte în cadrul stabilirii circumstanțelor referitoare la existența sau inexistența unei deplasări sau rețineri ilicite. Stabilirea locului reședinței obișnuite a copilului va constitui elementul fundamental, de rând cu stabilirea cui îi aparține dreptul privind încredințarea în momentul deplasării sau reținerii copilului, care va indica asupra caracterului licit sau ilicit al acțiunilor nominalizate.

Per ansamblu, stabilirea locului reședinței obișnuite a copilului imediat înainte de deplasare sau reținere ilicită va fi relevantă pentru:

- 1) identificarea existenței sau inexistenței unei deplasări sau rețineri ilicite, or, în cazul în care se va stabili că reședința obișnuită a copilului nu este cea pretinsă, sau între timp copilul și-a modificat reședința sa obișnuită, instanța sesizată cu o cerere în acest sens va fi în drept să refuze înapoierea copilului;
- 2) determinarea statului căruia îi aparține competența de a judeca o cauză anume, or, competența în această materie aparține instanței statului unde copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasare sau reținere ilicită. Dacă între timp copilul și-a modificat reședința sa obișnuită, datorită scurgerii timpului necesar pentru integrarea în noul mediu social, care se prezumă a fi suficient un an, atunci competența va aparține statului unde copilul și-a dobândit de curând noua reședință.

O altă componentă relevantă a procedurii cercetate se referă la exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Subliniem că acesta prezintă caracteristici specifice și nu este altceva decât dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite [5, art. 5 lit. b)].

Desfășurăm acest subiect și punctăm că atât timp cât părinții locuiesc împreună, domiciliul copilului este stabilit la căminul comun al acestora. Cu toate acestea, atunci când părinții sunt divorțați sau separați, aceștia trebuie să decidă asupra locului de trai al copilului.

Părinții pot decide ca locuința copilului să fie în mod alternativ la fiecare dintre ei sau că acesta va locui doar cu unul dintre părinți. În acest din urmă caz, celălalt părinte are, de obicei, dreptul să-și vizi-

teze și să-și contacteze copilul în anumite momente stabilite [6].

Un prim pas în această direcție ar reprezenta încercarea de a soluționa chestiunea ce ține de stabilirea domiciliului copilului pe cale amiabilă, de comun acord, însă atunci când încercările eșuează, intervine competența instanței de judecată.

În situația cuplurilor internaționale, este aplicabil dreptul internațional, care, de altfel, stabilește instanța cărui stat este competentă într-un caz sau altul. Obiectivul principal al unor norme comune la nivelul internațional este de a se evita ca cei doi părinți să se adreseze, fiecare, instanței din propria țară și ca două hotărâri să fie pronunțate pe aceeași cauză. Regula dictează că instanța competentă să decidă în materie de autoritate părintească, încredințare și dreptul de vizită este instanța din țara în care copilul își are reședința obișnuită.

Dacă, la nivel național, exercitarea dreptului de vizitare a copilului de către părinte se realizează prin intermediul stabilirii unui grafic de întrevederi, numit program de întrevederi [4, art. 64], care nu implică obligatoriu dreptul celuilalt părinte de a lua copilul într-un alt loc decât cel al domiciliului ultimului, atunci, la nivel internațional, exercitarea dreptului de vizitare reprezintă anume dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite.

Codul familiei al RM prevede că litigiile apărute între părinți referitor la exercitarea drepturilor părintești de către părintele care locuiește separat de copil se soluționează de către autoritatea tutelară teritorială, care stabilește un program de întrevederi, iar decizia acesteia poate fi atacată în instanța judecătorească, care va emite hotărârea respectivă [4, art. 64 alin. (2)].

Literatura română tratează în mod diferit dreptul de vizitare, acesta fiind privit ca un drept de a vizita copilul anume în locul unde se află domiciliul acestuia. Dreptul de vizitare nu implică și dreptul de găzduire vremelnică a copilului [11]. Se face o distincție dintre dreptul de acces și dreptul de vizitare, astfel încât dreptul de acces ar implica interacțiunile față în față dintre copil și adult la locuința copilului sau în afara locuinței copilului, în timp ce dreptul de vizită implică faptul că adultul și copilul au dreptul de a se întâlni strict la locuința statornică a copilului. Prin urmare, dreptul de vizită este un drept mai restrictiv decât cel de acces.

Suntem interesați, totuși, de felul în care dreptul internațional și, în special, Convenția de la Haga din 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii tratează acest subiect, dat fiind faptul că însuși Codul de procedură civilă al Republicii Moldova specifică obligativitatea de a ține cont de prevederile acesteia.

Jurisprudența seacă a Republicii Moldova în materia exercitării dreptului de vizitare a copilului ne pune la dispoziție o cauză proaspăt judecată – din 21.06.2022, în care solicitarea reclamantului de revindicare a dreptului de vizitare a copilului a fost

respinsă [7]. Drept temei servește lipsa probelor care ar confirma faptul îngrădirii exercitării dreptului de vizitare a copilului. La caz, instanța recunoaște că ambii părinți păstrează drepturi egale în raport cu copilul, chiar și după separare, menționează că părintele cu care a fost stabilit domiciliul copilului nu este în drept să creeze impedimente în comunicarea cu copilul, domiciliul fiind stabilit cu mama. Totuși, *Colegiul observă că dreptul de vizitare al tatălui, căruia nu i-a fost încredințat copilul după divorț, precum și dreptul său de a avea relații personale cu fiica sa nu au fost încălcate, or reieșind din probatoriul administrat în speță, corespondența foștilor soți de pe rețelele de socializare (f.d.37-39) cât și pozele anexate la materialele cauzei (f.d.28), potrivit cărora reclamantul și fiica acestuia sunt împreună la munte, schiază (15 decembrie 2021), caz în care se califică ca fiind necredibile afirmațiile reclamantului precum că pârâta nu-i permite fiicei să comunice cu reclamantul [7].*

Considerăm oportun să atragem atenția asupra faptului că, în măsura în care, la separarea părinților, în mod obligatoriu urmează să se ia o decizie în privința locului de trai al copilului, la fel ar trebui să se procedeze și în raport cu dreptul de vizită. Astfel, urmează fie ca părinții să ajungă la un consens, prin încheierea unui acord în privința modului de exercitare a dreptului de vizită, fie, dacă acest acord nu poate fi încheiat, instanța în mod obligatoriu să intervină cu stabilirea modului de exercitare a dreptului de vizită.

Relevanță prezintă inadmisibilitatea confundării graficului de întrevederi (program de întrevederi), întocmit de autoritatea tutelară, cu modul de exercitare a dreptului de vizitare, în temeiul Convenției de la Haga din 1980. Or, dreptul privind vizitarea, în accepțiunea Convenției, include și posibilitatea de a lua copilul, pentru o perioadă de timp, într-un alt stat decât cel în care acesta își are reședința obișnuită. În privința acestor aspecte relevante și sensibile, în mod incontestabil, urmează să se pronunțe o instanță judecătorească, dar nu autoritatea tutelară.

În opinia noastră, în cauzele ce privesc exercitarea dreptului de vizitare a copilului, finalitatea trebuie să fie cea conform căreia va fi întocmit un program de vizite, cu luarea copilului în statul reședinței celuilalt părinte, pentru anumite perioade ale anului când, copilul nu este implicat în activități școlare, educative sau altele de aceeași natură. Vacanțele ar fi timpul cel mai reușit pentru a pune în realizare exercitarea dreptului de vizitare.

La capitolul ce privește necesitatea probării faptului că dreptul privind vizitarea copilului este restrâns, sau părintele cu care a fost stabilit domiciliul creează impedimente în acest sens, ne exprimăm dezacordul, or demonstrarea acestor circumstanțe este inutilă atât timp cât reguli bine determinate nu au fost stabilite. Inițial, este necesar ca o instanță competentă să determine strict care sunt perioadele în care persoana este în drept să pretindă aflarea copilului într-un alt stat decât cel al reședinței sale

obișnuite. Mai mult decât atât, este bine cunoscut că orice pretenție urmează a fi probată prin utilizarea mijloacelor de probă puse la dispoziție de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. În această manieră, constatăm că în cauzele ce țin de pretinderea împiedicării exercitării dreptului de vizită probarea se dovedește a fi dificilă.

La fel, menționăm că exercitarea dreptului de vizitare a copilului prin ducerea copilului pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite nu aduce și nu are cum să aducă atingere integrității psihice a copilului. Copilul are nevoie de a se afla cu celălalt părinte o perioadă oarecare de timp, fără prezența părintelui cu care i-a fost stabilit domiciliul. Acest contact ar permite crearea unei legături mai apropiate cu părintele care lipsește o mare parte din viața copilului, ar exclude manipularea copilului și ar contribui la realizarea propriilor impresii despre părintele său. Copilul are nevoie de timp și de atmosferă potrivită pentru a putea interacționa deschis cu celălalt părinte.

Sistematizând ideile expuse, stabilim că, totuși, printre prevederile naționale nu regăsim unele care ar fi în stare să asigure punerea eficientă în aplicare a procedurii supuse analizei, în special - în privința dreptului de vizitare, iar ideile înaintate se prezintă a fi inițiative legislative, recomandate spre implementare. Dacă dreptul privind încredințarea urmează să fie stabilit conform dreptului intern al fiecărui stat, prin analogie constatăm că și dreptul de vizitare, la fel, trebuie să fie prevăzut de normele naționale. La acest capitol identificăm carențe, de rând cu reglementările interne în materia dreptului privind încredințarea. Normele interne se rezumă la posibilitatea de punere în aplicare a acestora doar la nivel național, iar atunci când le raportăm la unele cauze de nivel internațional, acestea se dovedesc a fi inutile și ineficiente.

Concluzii

Procedura înapoierii copilului în statul reședinței sale obișnuite sau exercitarea dreptului de vizitare a copilului reprezintă o procedură prevăzută de Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, în temeiul căreia instanța de judecată decide asupra admiterii sau respingerii cererii de înapoiere în statul reședinței sale obișnuite a copilului deplasat sau reținut ilicit într-un alt stat de către unul dintre părinți (reprezentanți), sau decide asupra dreptului de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite.

În același timp, venim cu propunerea de adaptare și completare a normelor naționale în materia dreptului privind încredințarea și dreptul de vizitare a copilului. Republica Moldova urmează să introducă în legislația sa termenul de „drept privind încredințarea”, iar instanțele, la pronunțarea hotărârilor ce vizează separarea părinților, ar trebui să specifice expres cui îi va aparține dreptul privind încredințarea copilului după separare.

În egală măsură, se propune implementarea normelor care ar obliga instanța de judecată să se pronunțe în dispozitivul hotărârilor asupra cauzelor privind separarea părinților care își au reședințele obișnuite în state diferite, asupra dreptului de vizitare a celuilalt părinte, cu care nu este stabilit domiciliul copilului. Astfel, urmează a fi stabilite și perioade concrete în care acest părinte poate lua copilul în alt stat decât cel al reședinței obișnuite a copilului.

Referințe bibliografice

1. Coban Ig. Natura juridică și particularitățile procedurii de înapoiere a copilului și a exercitării dreptului de vizitare a copilului. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” dedicată Zilei internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 10-11 noiembrie 2022*, p.334-336.
2. Codul civil al României din 01.10.2011. <https://lege5.ro/gratuit/gi2tsmbqhe/autoritatea-parinteasca-codulcivil?dp=gu3dmnbygizds> (vizitat 26.02.2024).
3. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din 30.05.2003. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140169&lang=ro# (vizitat 14.02.2024).
4. Codul familiei al Republicii Moldova din 26.10.2000. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112685&lang=ro (vizitat 05.03.2024).
5. Convenția de la Haga din 25.10.1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=118015&lang=ro (vizitat 13.02.2024).
6. European-justice. *Răspunderea părintească - încredințarea copilului și dreptul de vizită*, https://e-justice.europa.eu/302/RO/parental_responsibility_child_custody_and_contact_rights (vizitat 21.02.2024).
7. Hotărârea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel Chișinău din 21.06.2022. Dosar nr.2-9/22. https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/f01618cf-23c2-4deb-9c31-d1ba87a21177 (vizitat 08.02.2024).
8. Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova. Nr.269 din 09.11.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr.6.
9. Regulamentul (UE) 2019/1111 al Consiliului din 25 iunie 2019 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești și privind răpirea internațională de copii (reformare). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ro/ALL/?uri=CELEX%3A32019R1111> (vizitat 15.02.2024).
10. *Speța X c. Letoniei*, hotărârea din 26.11.2013. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-138992> (vizitat 21.01.2024).
11. Wikipedia Enciclopedia Liberă - *Dreptul de vizită*. https://ro.wikipedia.org/wiki/Dreptul_de_vizit%C4%83#:~:text=Dreptul%20de%20vizitare%20nu%20implic%C4%83,p%C4%83rinte%20necustodian%20dup%C4%83%20declararea%20divor%C8%9Bului (vizitat la 08.02.2024).